

ISSN:1306-3111

e-Journal of New World Sciences Academy
2011, Volume: 6, Number: 2, Article Number: 1C0406

EDUCATION SCIENCES

Received: November 2010

Accepted: February 2011

Series : 1C

ISSN : 1308-7274

© 2010 www.newwsa.com

Muhammed Turhan

Firat University

mturhan@firat.edu.tr

Elazig-Turkey

**İLKÖĞRETİM OKULLARINDA GÖREV YAPAN OKUL YÖNETİCİLERİ VE ÖĞRETMENLERİN
ÜCRETLİ ÖĞRETMENLİĞE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ**

ÖZET

Bu araştırmanın amacı ücretli öğretmenliğe ilişkin okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin görüşlerini belirlemektir. Bu amaç çerçevesinde 25 maddeden oluşan bir anket formu geliştirilmiştir. Bu anket formu, 149 okul yöneticisi ve öğretmene uygulanmıştır. Anket formundan elde edilen bulgulara göre; ücretli öğretmenliğin birçok açıdan olumsuz sonuçlar doğurduğu, eğitim kalitesinin artmasını engellediği ve zorunlu olmadıkça uygulanmaması gerektiği sonucuna varılmıştır. Uygulamanın zorunlu olduğu durumlarda ise sadece eğitim fakültesi mezunlarının ücretli olarak görevlendirilmesinin gerektiği, ücretli öğretmenlere girecekleri derslerle ilgili hizmet içi eğitim verilmesinin yararlı olacağı ve öğretmenlerin yetiştirilmesi konusunda yüksek öğretim kurumlarının ve Milli Eğitim Bakanlığının koordinasyon içerisinde olması gerektiği önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ücretli Öğretmenlik,
Ders Ücreti Karşılığı Görevlendirme,
Ücretli Öğretmenler, İlköğretim,
Okul Yöneticileri

**THE VIEWS OF TEACHERS AND SCHOOL ADMINISTRATORS IN PRIMARY EDUCATION
INSTITUTIONS ON PAID TEACHING**

ABSTRACT

The purpose of this study is to determine the opinions of teachers and school administrators on paid teaching. For this purpose, a questionnaire including 25 items was developed. The questionnaire was applied on a total of 149 school principals and teachers. According to obtained results from the questionnaire; paid teaching gives negative consequences in many ways of teaching, it is an obstacle to improve education quality and it should not be applied unless it is necessary. In cases where the application is required, Faculty of Education graduates should be employed and in-service training should be offered to paid teachers related to branches they employed. Additionally, higher education institutions and Ministry of National Education should be in coordination on teacher training.

Keywords: Paid Teaching, Employment for Tuition, Paid Teachers,
Primary Education, School Administrators

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Eğitim, gerek hizmetin sunulmuş biçimi ve gerekse niteliği açısından dinamik bir süreçtir. Ayrıca, eğitim hizmetinin vatandaşlara ulaştırılması devletin temel görevlerinden biridir. Bu hizmeti sunmak için devletler yasal metinlerde düzenlemeler yaparak vatandaşların eğitim hakkını kullanmalarını temin etmektedirler. Zaman içerisinde ihtiyaca göre öğretmenlerin atanmaları ve görevlendirilmeleriyle ilgili de düzenlemeler yapılmaktadır.

Ülkemizde eğitim hizmetiyle ilgili hükümleri içeren 1973 yılında çıkarılan 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununda öğretmenlik mesleği "Devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleği" olarak tanımlanmakta ve öğretmenlik mesleğine hazırlığın "genel kültür, özel alan eğitimi ve pedagojik formasyon ile" sağlanacağı ifade edilmektedir (Milli Eğitim Temel Kanunu, 1973).

Eğitim sistemlerinin temel yapı taşını öğretmenler oluşturmaktadır. Çünkü eğitim-öğretim sürecinin yürütücüsü ve bu yönüyle eğitim kalitesinin belirleyicisi öğretmenlerdir. Bir meslek olarak öğretmenlik özel bir eğitim ve yetiştirme gerektirmektedir. Bu nedenle eğitimde kaliteyi yakalamış ülkeler öğretmenlerin eğitimine, atanmalarına ve görevlendirilmelerine önem vermişler ve belli şartlar ve kriterler getirmişlerdir.

Bir öğretmenin mesleğini etkili şekilde yürütebilmesi için bazı yeterliklere sahip olması gerekir. Bunlar; genel kültür, alan bilgisi ve öğretmenlik meslek bilgisidir. Öğretmenin günlük olaylar karşısında düşünce üretebilmesi ve öğrencilerin ufkunu genişletmesi açısından genel kültür birikimine ihtiyaç vardır. Alan bilgisi mesleğe ilişkin bilgilerle ve öğretmenlik meslek bilgisi ise alan bilgisini öğrencilere aktarabilmesi ile ilgilidir (Gömlüksiz, 2004: 155). Bu niteliklere sahip olmayan öğretmenlerin eğitim kalitesinin gelişmesine katkı sağlayamayacakları açıktır. Bu nedenle öğretmenlerin seçimi, eğitimi ve atanmaları eğitim sistemlerinin temel konularından biridir.

Öğretmen adaylarının seçimi, hizmet öncesi eğitimi, okul içi uygulamaları, hizmet-içi eğitimi gibi bileşenleri ile öğretmen yetiştirme çok boyutlu bir konudur. Bunun yanında, öğretmen yetiştirmede nitelik ve nicelik sorunları ülkemizin eğitimle ilgili birincil sorunları arasında yer almaktadır. Bu sorunların geçici veya kalıcı çözümü için tarihsel süreç içerisinde arayışlara girildiği ve bazı düzenlemeler yapıldığı bilinmektedir (Kavcar ve diğerleri, 2007: 1).

Ders Ücreti Karşılığın Görevlendirme ya da ücretli öğretmenlik olarak bilinen uygulama, 657 Sayılı Devlet Memurları Kanununun 86. Maddesine ve Bakanlar Kurulu'nun 01.12.2006 tarihli "Millî Eğitim Bakanlığı Yönetici ve Öğretmenlerinin Ders ve Ek Ders Saatlerine İlişkin Karar"ına dayanmaktadır. Bu karar 16.12.2006 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu Kararın amacı, Millî Eğitim Bakanlığının yönetici, öğretmen, uzman ve usta öğreticileri ile diğer görevlilerinin aylık ve ek ders ücreti karşılığında okutacakları ve okutmuş sayılacakları haftalık ders saatlerinin sayısını, ders görevi alacaklarının niteliklerini ve diğer hususları düzenlemektir. (MEB, 2011; Resmi Gazete, 2006). Böylece, öğretmen sayısının yetersiz olduğu alanlarda yüksek öğrenim görmek koşulu ile ders ücreti karşılığın görevlendirme uygulamasına başlanmıştır.

Ücretli öğretmenlik, uygulanmaya başlandığından beri çok tartışılan bir konu haline gelmiştir. Ücretli öğretmenlerin özlük hakları, çalışma koşulları, eğitim hizmetinin niteliğine etkileri, öğretmenlik mesleğinin imajına etkisi, verimlilikleri vb. konular hem bilim çevreleri ve hem de eğitim ile şu veya bu şekilde ilişkide olanlar tarafından tartışılmaktadır. Ancak, gerek ücretli

öğretmenlerin sorunları ve gerekse ücretli öğretmenlik uygulamasının işlevselliği konusundaki en doğru bilgi öğretmen ve okul yöneticilerinden alınabilir. İlgili literatür incelendiğinde, ücretli öğretmenliği konu edinmiş bir tek araştırmaya ulaşılmıştır. Turan ve Bozkurt (2010) "Ücretli Öğretmenlik Sistemine İlişkin Öğretmen Görüşleri" isimli araştırmalarında konu ile ilgili öğretmen görüşlerine başvurmuşlar ve öğretmenlerin, ücretli öğretmenliğin birçok açıdan sorunlu olduğunu düşündükleri sonucuna varmışlardır. Ücretli öğretmenliğin işlevselliğini ve sürdürülebilirliğini değerlendirmek için okul yöneticilerinin görüşlerini de içeren daha fazla araştırmaya ihtiyaç olduğu düşünülmektedir. Bu noktadan hareketle, bu çalışmanın amacı, okul yöneticileri ve öğretmenlerin ders ücreti karşılığı görevlendirmeye (ücretli öğretmenlik) ilişkin görüşlerini belirlemektir.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Bu araştırmanın genel amacı; ücretli öğretmenliğe ilişkin okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin görüşlerini belirlemektir. Bu genel amaç çerçevesinde aşağıdaki alt amaçlar belirlenmiştir:

- Okul yöneticileri ve öğretmenlerin ücretli öğretmenlik uygulamasına ve ücretli öğretmenlere ilişkin görüşleri nelerdir?
- Okul yöneticileri ve öğretmenlerin ücretli öğretmenlik uygulamasına ilişkin görüşleri cinsiyetlerine ve görev türlerine göre farklılaşmakta mıdır?

Ücretli öğretmenlik uygulaması milli eğitim sistemimizin bütününe ilgilendirmektedir. Öğretmen sayısının yetersiz olduğu branşlarda ve bölgelerde yüksek öğrenim görmüş kişiler ders ücreti karşılığı görevlendirilmektedir. Literatür incelendiğinde, Ücretli öğretmenlik uygulamasını konu edinmiş betimsel araştırmalara ihtiyaç olduğu değerlendirilmektedir. Bu uygulamanın verimliliğinin ve işlevselliğinin tespit edilmesi, sürdürülebilirliğinin değerlendirilmesi bakımından yararlı olacaktır. Bu tespitin ve değerlendirmenin yapılabilmesi için ise bu uygulamayla ilgili birinci elden veri toplamak gerekmektedir. Bu araştırma, ücretli öğretmenlik uygulaması ve ücretli öğretmenlerle birebir ilişki içerisinde olan okul yöneticileri ve öğretmenlerin görüşlerini belirlemeyi amaçladığı için önemlidir.

3. YÖNTEM (METHOD)

3.1. Araştırmanın Modeli (Research Design)

Araştırmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin ücretli öğretmenlik uygulamasına ilişkin görüşleri literatür taraması ve anket yoluyla belirlenmiştir. Betimsel tarama modeli, araştırmaya konu olan olay ya da durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne kendi koşulları içinde tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2007). İnsanların ne düşündükleri, ne yaptıkları ve farklı eğitimsel olguların tespitiyle ilgili çalışmalarda bu model kullanılabilir (Frankel and Wallen, 1993).

3.2. Evren ve Örneklem (Population and Sample)

Araştırmanın evrenini, Elazığ ilindeki ilköğretim okullarında görev yapan okul yöneticileri ve öğretmenler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise, 2010-2011 eğitim öğretim yılında Elazığ ilindeki ilköğretim okullarında görev yapan toplam 149 okul yöneticisi ve öğretmen oluşturmaktadır. Örneklem seçilirken Basit Tesadüfi Örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

3.3. Verilerin Toplanması (Data Collection)

Araştırmada kullanılan anket, literatür taraması sonucu elde edilen bilgiler etrafında şekillendirilmiştir. Oluşturulan 33 maddelik anket formu 30 okul yöneticisi ve 75 öğretmene uygulanmıştır. Uygulamadan alınan veriler SPSS for Windows paket programı vasıtasıyla analiz edilmiş ve faktör analizi ve uzman görüşleri doğrultusunda anket maddeleri yeniden düzenlenmiştir. Faktör analizi neticesinde Anket formundaki 33 maddeden 8 tanesi çıkarılarak 25 maddeye indirilmiştir. Anket formunun son şeklini oluşturmaya yönelik olarak Cronbach Alpha ve Madde Analizi istatistiksel işlemleri yapılmıştır. Bu işlemler neticesinde güvenilirlik katsayısı Alpha= .85 ve geçerlik katsayısı KMO= .88 olarak hesaplanmıştır.

Örnekleme alınan yönetici ve öğretmenlere toplam 210 anket formu gönderilmiş ve toplam 149 tanesi geri dönmüştür. Geri dönen anketlerin 46 tanesi okul yöneticilerine (okul müdürü ve müdür yardımcısı) ve 103 tanesi öğretmenlere aittir. Bu anketlerden elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılarak analize geçilmiştir.

3.4. Verilerin Analizi (Data Analysis)

Verilerin çözümlenmesi için, elde edilen veriler anket formatına uygun bir numaralandırma sistemi ile SPSS for Windows paket programına girilmiştir. Aynı program aracılığı ile veriler analiz edilmiştir. Verileri bulgulara ve yorumlara dönüştürebilmek için yüzde, aritmetik ortalama ve t-testi teknikleri kullanılmıştır.

4. BULGULAR VE YORUMLAR (FINDINGS AND COMMENTS)

4.1. Araştırmaya Katılanların Demografik Özellikleri

(Demographic Characteristics of the Survey Respondents)

Bu başlık altında araştırmaya katılanların demografik özelliklerine ilişkin veriler yer almaktadır.

4.1.1. Araştırmaya Katılanların Cinsiyetleri

(Participants' Gender)

Tablo 1'de araştırmaya katılanların cinsiyetlerine göre dağılımı yer almaktadır.

Tablo 1. Araştırmaya katılanların cinsiyetleri
(Table 1. participants' gender)

Cinsiyet	f	%
Erkek	107	71,8
Kadın	42	28,2
Toplam	149	100,0

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya katılanlardan 107'sinin cinsiyetinin Erkek (%71,8), 42'sinin ise kadın (%28,2) olduğu görülmektedir.

4.1.2. Araştırmaya Katılanların Görevleri

(Participants' Position)

Tablo 2'de araştırmaya katılanların görevlerine göre dağılımları yer almaktadır.

Tablo 2. Araştırmaya katılanların görevleri
(Table 2. Participants' position)

Görev	f	%
Müdür	19	12,8
Müdür Yardımcısı	27	18,1
Öğretmen	103	69,1
Toplam	149	100,0

Tablo 2 incelendiğinde; araştırmaya katılanların 19'unun okul müdürü (%12,8), 27'sinin müdür yardımcısı (%18,1) ve 103'ünün öğretmen (%69,1) olduğu görülmektedir.

4.2. Araştırmaya Katılan Okul Yöneticileri ve Öğretmenlerin Ücretli Öğretmenliğe İlişkin Görüşleri (School Administrators' and Teachers' Opinions on Paid Teaching)

Tablo 3'te okul yöneticileri ve öğretmenlerin ücretli öğretmenliğe ilişkin maddelere verdikleri cevapları yansıtan ortalama ve standart sapma değerleri yer almaktadır.

Tablo 3. Okul yöneticileri ve öğretmenlerin ücretli öğretmenliğe ilişkin görüşleri
(Table 3. School administrators and teachers' opinions on paid teaching)

No.	Madde	N	$\bar{X}$	SS
1	Ücretli öğretmenlik eğitim kalitesinin artmasını engellemektedir.	149	3,91	1,03
2	Ücretli öğretmenlik, öğretmenlik mesleğinin imajını zedelemektedir.	149	3,71	1,27
3	İşsizliğin azalması için ücretli öğretmenlik devam etmelidir.	149	3,11	1,36
4	Ücretli öğretmenler verimli olamamaktadırlar.	149	3,51	1,17
5	Ücretli öğretmenlik uygulaması son bulmalıdır.	149	3,43	1,24
6	Sadece eğitim fakültelerinden mezun olanlar ücretli öğretmenlik yapabilmelidir.	149	3,35	1,35
7	Ücretli öğretmenlerin özlük hakları iyileştirilmelidir.	149	3,86	1,17
8	Ücretli öğretmenlik öğrenci başarısını olumsuz etkilemektedir.	149	3,13	1,28
9	Mevcut öğretmen açığı ücretli öğretmenlerle kapatılmalıdır.	149	2,89	1,23
10	Ücretli öğretmenlik öğretmenlerin konum kaybına, ekonomik, psikolojik ve sosyal çöküşüne sebep olmaktadır.	149	3,60	1,01
11	Ücretli öğretmenlik öğretmenleri ve öğretmen adaylarını meslekten soğutmaktadır.	149	3,47	1,23
12	Ücretli öğretmenlik sistemi eğitim fakültelerini anlamsızlaştırmaktadır.	149	3,34	1,16
13	KPSS'den yeterli puan alamayan eğitim fakültesi mezunlarının ücretli öğretmenlik yapabilmesi bir çelişki durumudur.	149	3,66	1,30
14	Bazı okullarda derslerin boş geçmemesi adına ücretli öğretmenlik uygulaması faydalıdır.	149	3,76	1,29
15	Okullarda kadrolu öğretmen yetersizliği nedeniyle öğretmenlerin sürekli değişmesi eğitim kalitesini düşürmektedir.	149	3,85	1,08
16	Eğitim fakülteleri dışındaki bölüm mezunları ücretli öğretmenlik yapabilmelidir.	149	2,34	1,16
17	Ücretli öğretmenler öğrencilerle yeterince ilgilenememektedirler.	149	2,69	1,24
18	Kadrolu öğretmen alımı yerine ücretli öğretmen alımını doğru bulmuyorum.	149	3,90	1,18

19	İhtiyacı olan okulların öğretmensiz kalmaması için ücretli öğretmenlik uygulaması devam etmelidir.	149	3,47	1,28
20	Ücretli öğretmenlere ders saati karşılığında maaş verilmesini doğru bulmuyorum.	149	3,71	1,04
21	Ücretli öğretmenler gelecek kaygısı yaşamaktadırlar.	149	4,18	,915
22	Toplum nazarında ücretli öğretmenlerin imajı kadrolu öğretmenlere göre çok düşüktür.	149	3,66	1,21
23	Ücretli öğretmenlik öğretmen açığını kapattığından faydalıdır.	149	3,40	1,30
24	Ücretli öğretmenlik birçok öğretmen adayının önünü kesmektedir.	149	3,57	1,18
25	Ücretli öğretmenlik niteliksiz öğretmenlik demektir.	149	2,67	1,37

Tablo 3'teki değerlere göre okul yöneticileri ve öğretmenlerin; ücretli öğretmenliğin eğitim kalitesinin artmasını engellediği, öğretmenlik mesleğinin imajını zedelediği, öğretmenlerin konum kaybına ve ekonomik, psikolojik ve sosyal çöküşüne sebep olduğu, öğretmen adaylarını meslekten soğuttuğu, KPSS'de yeterli puan alamayanların öğretmenlik yapmalarının bir çelişki durumu olduğu, toplum nazarında ücretli öğretmenlerin imajının düşük olduğu ve ücretli öğretmenliğin birçok öğretmen adayının önünü kestiği görüşlerine katıldıkları görülmektedir.

Görüşler genel olarak incelendiğinde; okul yöneticileri ve öğretmenler ücretli öğretmenlik uygulamasına ilişkin olumsuz görüşler belirtmişlerdir. Ancak, mevcut öğretmen açığının ücretli öğretmenlerle kapatılmasına ilişkin maddeye kısmen katıldıkları görülmektedir. Bu noktadan hareketle, okul yöneticileri ve öğretmenlerin ücretli öğretmenlik uygulaması eğitim kalitesinin artmasını engellemesine rağmen öğretmen açığının kapatılabilmesi için sadece eğitim fakültesi mezunlarının ücretli öğretmen olarak görev yapabileceği görüşünde oldukları söylenebilir.

21. Maddede "Ücretli öğretmenler gelecek kaygısı yaşamaktadırlar." önermesine okul yöneticileri ve öğretmenler "Tamamen Katılıyorum" düzeyine yakın bir görüş bildirmişlerdir. Ayrıca, 7. maddede yer alan "Ücretli öğretmenlerin özlük hakları iyileştirilmelidir." önermesine yönetici ve öğretmenlerin "katılıyorum" düzeyinde görüş bildirdikleri görülmektedir. Okul yöneticisi ve öğretmenlerin görüşlerine göre; ücretli öğretmenlerin gelecek kaygısı yaşadıkları ve bu nedenle ücretli öğretmenlerin özlük haklarının iyileştirilmesi gerektiği söylenebilir.

Turan ve Bozkurt (2010) tarafından yapılan araştırmada elde edilen veriler, bu araştırmadan elde edilen verilerle bazı yönlerden benzerlik göstermektedir. Turan ve Bozkurt'un (2010) yapmış olduğu araştırmada öğretmenler ücretli öğretmenlik uygulamasına ilişkin olumsuz görüş bildirmişlerdir. Ancak bu araştırmayla farklı olarak öğretmenler ücretli öğretmenlik sistemine bütünüyle karşı çıkmakta ve bu uygulamadan tamamen vazgeçilmesi gerektiğini düşünmektedirler.

4.3. Okul Yöneticileri ve Öğretmenlerin Görüşlerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırılması (Comparison of School Administrators' and Teachers' Opinions According to Gender)

Tablo 4'te araştırmaya katılan okul yöneticileri ve öğretmenlerin görüşlerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi ve Mann Whitney U Testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 4. Araştırmaya katılan okul yöneticileri ve öğretmenlerin görüşlerinin cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılması
(Table 4. Comparison of school administrators' and teachers' opinions according to gender)

MAD DE	Levene's Testi		Erkek		Kadın		t	p
	F	P	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS		
1	1,825	,179	3,85	1,07	4,07	,89	-1,129	,261
2	1,231	,269	3,71	1,25	3,71	1,34	-,017	,986
3	,170	,681	3,08	1,40	3,19	1,27	-,426	,671
4	2,738	,100	3,55	1,12	3,42	1,30	,572	,568
5	4,596	,034*	3,47	1,20	3,33	1,37	,593	,555
6	4,263	,041*	3,19	1,40	3,76	1,14	-2,541	,013
7	,397	,530	3,71	1,17	4,26	1,10	-2,623	,010*
8	,428	,514	3,12	1,27	3,16	1,32	-,192	,848
9	3,152	,078	2,84	1,19	3,04	1,36	-,914	,362
10	1,528	,218	3,49	,97	3,88	1,06	-2,117	,036*
11	,011	,918	3,47	1,23	3,47	1,25	,002	,998
12	,357	,551	3,14	1,15	3,85	1,02	-3,466	,001*
13	13,961	,000*	3,47	1,38	4,14	,92	-3,405	,001
14	9,557	,002*	3,61	1,37	4,14	,97	-2,615	,010
15	5,621	,019*	3,77	1,14	4,04	,88	-1,551	,124
16	,418	,519	2,40	1,10	2,21	1,31	,881	,380
17	1,456	,230	2,71	1,28	2,64	1,16	,296	,767
18	4,494	,036*	4,00	1,09	3,66	1,37	1,408	,164
19	,036	,851	3,33	1,28	3,83	1,24	-2,146	,034*
20	2,061	,153	3,62	1,03	3,95	1,03	-1,734	,085
21	,577	,449	4,21	,92	4,09	,90	,717	,475
22	1,247	,266	3,62	1,24	3,76	1,12	-,614	,540
23	2,098	,150	3,29	1,36	3,66	1,14	-1,549	,124
24	,832	,363	3,55	1,20	3,61	1,14	-,312	,755
25	4,019	,047*	2,46	1,29	3,19	1,46	-2,795	,007

	Mann-Whitney U	p	Sıra Ortalama	
			Erkek	Kadın
5	2116,000	,568	76,22	71,88
6	1741,500	,029*	70,28	87,04
13	1660,500	,010*	69,52	88,96
14	1801,500	,050	70,84	85,61
15	1994,000	,264	72,64	81,02
18	1971,000	,218	77,58	68,43
25	1623,500	,007*	69,17	89,85

*p<.05

Tablo 4'te yer alan t-testi ve Mann-Whitney U Testi sonuçları incelendiğinde; araştırmaya katılan okul yöneticileri ve öğretmenlerin görüşleri arasında cinsiyet değişkenine göre 6, 7, 10, 12, 13, 19 ve 25. maddelerde anlamlı farklılık olduğu görülmektedir.

6. maddede "Sadece eğitim fakültelerinden mezun olanlar ücretli yapabilmelidir" önermesine kadınlar erkeklere göre daha yüksek düzeyde katılmışlardır. Bu bulguya göre; kadın öğretmenlerin ders ücreti karşılığı görevlendirme yapılırken eğitim fakültesi mezunu olup olmama durumunun dikkate alınmasının gerekliliğine erkeklerden daha fazla inandıkları görülmektedir.

7. maddede "Ücretli öğretmenlerin özlük hakları iyileştirilmelidir" önermesine erkek öğretmenler "katılıyorum" düzeyinde ($\bar{X}=3,71$) görüş belirtirken, kadın öğretmenler "tamamen

katılıyorum" düzeyinde ($\bar{X}=4,26$) görüş belirtmişlerdir. Kadınların yapı itibariyle daha duygusal olmalarından dolayı, ücretli öğretmenlerin çalışma koşullarına daha fazla duyarlık gösterdikleri söylenebilir.

10. maddede yer alan "Ücretli öğretmenlik öğretmenlerin konum kaybına, ekonomik, psikolojik ve sosyal çöküşüne sebep olmaktadır" önermesine, 12. maddede yer alan "Ücretli öğretmenlik sistemi eğitim fakültelerini anlamsızlaştırmaktadır" önermesine ve 19. maddede yer alan "İhtiyacı olan okulların öğretmensiz kalmaması için ücretli öğretmenlik uygulaması devam etmelidir" önermesine her iki grupta "katılıyorum" düzeyinde görüş bildirmelerine rağmen kadın öğretmenlerin daha yüksek bir ortalama ile katıldıkları görülmektedir. Buna göre, hem kadın hem de erkek öğretmenler ücretli öğretmenlik uygulamasının öğretmenlerin ve eğitim fakültelerinin konumunu olumsuz etkilediğini, ancak okulların öğretmensiz kalmaması için bu uygulamaya devam edilebileceğini belirtmişlerdir. Ancak, kadın öğretmenlerin bu konulara daha yüksek düzeyde katıldıkları tespit edilmiştir.

"KPSS'den yeterli puan alamayan eğitim fakültesi mezunlarının ücretli öğretmenlik yapabilmesi bir çelişki durumudur" ve "Ücretli öğretmenlik niteliksiz öğretmenlik demektir" önermelerinin yer aldığı 13. ve 25. Maddelerde erkek ve kadın katılımcılar arasında görüş farkının olduğu görülmektedir. KPSS'den yeterli puan alamayanların ücretli öğretmenlik yapmasının bir çelişki olduğuna ve ücretli öğretmenlerin nitelik açısından düşük düzeyde olduklarına kadın öğretmenler daha fazla katılmaktadırlar.

4.4. Okul Yöneticileri ve Öğretmenlerin Görüşlerinin Görev Değişkenine Göre Karşılaştırılması (Comparison of School Administrators' and Teachers' Opinions According to Position)

Tablo 5'te okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin görüşlerinin görev değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi ve Mann Whitney U Testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 5. Araştırmaya katılan okul yöneticileri ve öğretmenlerin görüşlerinin görev değişkenine göre karşılaştırılması
(Table 5. Comparison of school administrators' and teachers' opinions according to position)

MADDE	Levene's Testi		Okul Yöneticisi		Öğretmen		t	p
	F	P	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS		
1	4,398	,038*	3,67	1,17	4,03	0,94	-1,807	,075
2	,178	,674	3,59	1,29	3,77	1,27	-,795	,428
3	6,497	,012*	3,09	1,24	3,13	1,43	-,170	,865
4	3,717	,056	3,13	1,02	3,69	1,20	-2,734	,007*
5	2,329	,129	3,46	1,15	3,43	1,30	,132	,895
6	4,751	,031*	3,26	1,48	3,40	1,30	-,541	,590
7	1,035	,311	3,52	1,26	4,02	1,11	-2,422	,017*
8	1,690	,196	3,15	1,21	3,13	1,33	,113	,910
9	3,297	,071	3,04	1,17	2,84	1,27	,948	,345
10	3,380	,068	3,76	0,92	3,53	1,05	1,267	,207
11	9,629	,002*	3,91	1,01	3,28	1,29	3,234	,002
12	2,587	,110	3,13	1,09	3,45	1,19	-1,541	,125
13	6,868	,010*	3,15	1,48	3,89	1,15	-3,019	,004
14	1,150	,285	3,87	1,24	3,72	1,32	,656	,513
15	6,452	,012*	3,61	1,29	3,96	0,96	-1,659	,102
16	2,549	,112	2,52	0,96	2,27	1,25	1,209	,229

17	,992	,321	2,54	1,11	2,76	1,30	-,967	,335
18	,002	,963	3,96	1,13	3,88	1,21	,347	,729
19	3,518	,063	3,28	1,15	3,56	1,34	-1,231	,220
20	,486	,487	3,30	0,99	3,90	1,01	-3,355	,001*
21	,414	,521	4,33	0,73	4,12	0,98	1,294	,198
22	15,201	,000*	3,57	1,52	3,71	1,05	-,583	,562
23	,065	,798	3,30	1,28	3,45	1,33	-,611	,542
24	,201	,655	3,72	1,17	3,50	1,20	1,010	,314
25	7,524	,007*	2,72	1,19	2,65	1,46	,295	,768

	Mann-Whitney U	p	Sıra Ortalama	
			Okul Yöneticisi	Öğretmen
1	1991,000	,103	66,78	78,67
3	2304,500	,786	73,60	75,63
6	2261,500	,651	72,66	76,04
11	1696,000	,004*	89,63	68,47
13	1681,000	,003*	60,04	81,68
15	2064,000	,190	68,37	77,96
22	2359,500	,968	75,21	74,91
25	2211,000	,506	78,43	73,47

*p<.05

Tablo 5'te yer alan t-testi ve Mann-Whitney U Testi sonuçları incelendiğinde; araştırmaya katılan okul yöneticileri ve öğretmenlerin görüşleri arasında görev değişkenine göre 4, 7, 11, 13 ve 20. maddelerde anlamlı farklılık olduğu görülmektedir.

4. maddede yer alan "Ücretli öğretmenler verimli olamamaktadırlar" önermesine hem okul yöneticileri ve hem de öğretmenlerin "katılıyorum" düzeyinde görüş belirttikleri görülmektedir. Ancak, bu maddeye verilen cevaplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark bulunmuştur. Buna göre, ücretli öğretmenlerin verimli olamadıklarına öğretmenler ($\bar{X}=3,69$), okul yöneticilerinden ($\bar{X}=3,13$) daha fazla inanmaktadırlar. Okullardaki ücretli öğretmenlerin verimliliklerine ilişkin okul yöneticileri ve öğretmenler arasında görüş farkının olması beklenen bir bulgudur. Görüşlerdeki bu farklılığın, okul yöneticileri ve öğretmenlerin görev, yetki ve sorumluluklarının farklılığından doğduğu söylenebilir.

"Ücretli öğretmenlerin özlük hakları iyileştirilmelidir" (7. Madde) önermesine öğretmenler ($\bar{X}=4,02$), okul yöneticilerinden ($\bar{X}=3,52$) daha yüksek bir ortalamayla katılmışlardır. Bu bulguya göre, öğretmenlerin, ücretli öğretmenlerin özlük haklarının iyileştirilmesinin gerekliliğine daha fazla inandıkları söylenebilir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin, Ücretli öğretmenlerle daha fazla iletişim içerisinde olmalarından dolayı onların özlük haklarına ilişkin sorunlara daha duyarlı yaklaştıkları değerlendirilmektedir.

11. maddedeki "Ücretli öğretmenlik öğretmenleri ve öğretmen adaylarını meslekten soğutmaktadır" önermesine öğretmenler, okul yöneticilerinden daha yüksek düzeyde katılmışlardır. Öğretmenler, ücretli öğretmenlik uygulamasının öğretmen adaylarını meslekten soğuttuğuna daha fazla inanmaktadırlar. KPSS'den yeterli puan alamayan eğitim fakültesi mezunlarının ücretli öğretmenlik yapabilmesi bir çelişki durumudur" önermesinin yer aldığı 13. maddeye belirtilen görüşler açısından da benzer bir durum söz konusudur. Bu durumun bir çelişki olduğuna öğretmenler daha yüksek düzeyde katılmışlardır. Öğretmenlerin, kendi meslektaşlarını ilgilendiren bu maddelerde okul yöneticilerinden farklı düşünceleri doğaldır.

“Ücretli öğretmenlere ders saati karşılığında maaş verilmesini doğru bulmuyorum” önermesine (madde 20) öğretmenler ($\bar{X}=3,90$), okul yöneticilerinden ($\bar{X}=3,30$) daha yüksek bir ortalamayla katılmışlardır. Bu madde ile ücretli öğretmenlerin özlük haklarının iyileştirilmesine ilişkin 7. madde birlikte değerlendirildiğinde; araştırmaya katılan öğretmenlerin, ücretli öğretmenlerin sorunlarına daha duyarlı oldukları ve bu nedenle ücretli öğretmenlerin durumlarının iyileştirilmesiyle ilgili maddelere daha fazla katıldıkları söylenebilir.

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER (CONCLUSIONS AND SUGGESTIONS)

Bu araştırmada, öğretmen ve okul yöneticilerinin görüşlerine dayalı olarak aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır;

- Ücretli öğretmenlik uygulaması eğitim kalitesinin artmasını engellemekte, öğretmelik mesleğinin imajını zedelemekte ve öğretmenlerin konum kaybına neden olmaktadır.
- Öğretmen olarak atanmak için gerekli olan KPSS sınavında başarılı olmayan adayların ücretli öğretmenlik yapmaları bir çelişki durumudur. Ayrıca bu uygulama birçok öğretmen adayının önünü kesmektedir.
- Toplum nazarında ücretli öğretmenler olumsuz bir imaja sahiptir. Bunun yanında, ücretli öğretmenler gelecek kaygısı yaşamaktadır.
- Kadrolu öğretmenlerin atanması olanağı mevcut iken açığın ücretli öğretmenlerle kapatılması doğru değildir.
- Ücretli öğretmenlik uygulamasının eğitim fakültelerini anlamsızlaştırdığı ve bu uygulamanın öğretmenlerin konum kaybına neden olduğuna kadın öğretmenler erkek öğretmenlere oranla daha fazla inanmaktadırlar.
- KPSS’den yeterli puan alamayanların ücretli öğretmenlik yapmasının bir çelişki olduğuna ve ücretli öğretmenlerin nitelik açısından düşük düzeyde olduklarına kadın öğretmenler daha fazla katılmaktadırlar.
- Ücretli öğretmenlerin verimli olamadıklarına öğretmenler, okul yöneticilerinden daha fazla inanmaktadırlar.
- Ücretli öğretmenlerin özlük haklarının iyileştirilmesine, öğretmenler okul yöneticilerinden daha olumlu bakmaktadırlar.
- Öğretmenler, ücretli öğretmenlik uygulamasının öğretmen adaylarını ve hali hazırda öğretmen olanları meslekten soğuttuğuna inanmaktadırlar
- Öğretmenler, ücretli öğretmenlere ders ücreti karşılığında maaş verilmesinin doğru olmadığına daha fazla katılmaktadırlar.
- Ücretli öğretmenliğin gerekli olduğu durumlarda, sadece eğitim fakültesi mezunlarının ücretli öğretmen olarak görevlendirilmeleri sağlanmalıdır. Araştırmadan elde edilen bu sonuçlara dayalı olarak aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir.

- Sadece kadrolu öğretmen atama imkânının olmadığı durumlarda ihtiyacı olan okulların öğretmensiz kalmaması için ücretli öğretmenler atanmalıdır. Öğretmen açığı mümkün olduğu kadar kadrolu öğretmenlerle kapatılmalıdır.
- Ücretli öğretmenlik uygulamasının devam etmesi zorunlu ise, ücretli öğretmenlerin özlük hakları iyileştirilmeli ve gelecek kaygıları giderilmelidir.
- Sadece eğitim fakültesi mezunları ücretli öğretmen olarak görevlendirilmelidir.

- Ücretli öğretmen alımının gerekli olduğu durumlarda, görev yapacak ücretli öğretmenlere girecekleri derslerle ilgili öğretim yöntem ve tekniklerini içeren hizmet içi eğitim verilmelidir.
- Öğretmen yetiştirme konusunda yüksek öğretim kurumları ve Milli Eğitim Bakanlığı tam bir koordinasyon içerisinde olmalı ve öğretmen açığı ve eğitim fakültelerinin kontenjanları arasında denge kurulmalıdır.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

1. Fraenkel R.J and Wallen E.N., (1993). How to design and evaluate Research in Education. 4th Edition. Illinois: F. E. Peacock Publishers, Inc.
2. Gömleksiz, M.N., (2004). Öğretmenlik Mesleğinin Nitelikleri. Öğretmenlik Mesleği (Editör: Mehmet Taşpınar). Elazığ: Üniversite Kitabevi.
3. Karasar, N., (2002). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara: Nobel Yayınevi.
4. Kavcar, N. ve diğerleri. (2007). Ortaöğretime Öğretmen Yetiştirme: Tezsiz Yüksek Lisans Uygulamasının Sorgulanması ve Yeni Bir Model Önerisi. Yüksek Öğretmenliler Derneği-Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Sempozyumu, 5-6 Mayıs 2007, İzzet Baysal Kültür Merkezi, Bolu.
5. Milli Eğitim Bakanlığı, (2011). Milli Eğitim Bakanlığı Mevzuat Bankası. (15.01.2011'de indirildi).
www.meb.gov.tr/mebasp/mebdata/mevzuat/aramalisteleme.asp
6. Milli Eğitim Temel Kanunu, (1973). Milli Eğitim Temel Kanunu. (12.01.2011'de indirildi).
<http://mevzuat.meb.gov.tr/html/88.html>
7. Resmi Gazete, (2006). 2006/11350 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı. 26378 Sayılı Resmi Gazete. (02.01.2011'de indirildi).
www.resmigazete.gov.tr
8. Turan, M. ve Bozkurt, E., (2010). Ücretli Öğretmenlik Sistemine İlişkin Öğretmen Görüşleri. E-Journal of New World Sciences Academy. 5(4), 1543-1557.